

Prawo własności przemysłowej a prawo własności intelektualnej

UWAGI OGÓLNE

Współcześnie rola własności przemysłowej i intelektualnej w sposób znaczący wzrosła. Spowodowane jest to przede wszystkim rozwojem przemysłu oraz środków komunikacji, które umożliwiają zapoznanie się z osiągnięciami nauki i przemysłu z każdego zakątka świata. Powszechnie dostrzega się jednak związek pomiędzy rozwojem przemysłu a świadomością i próbą ochrony dóbr własności intelektualnej i przemysłowej. Już od czasów, kiedy powstawały pierwsze manufaktury, przedmioty wytwarzane w nich były oznaczane inicjałami właściciela cechu, w którym produkowano dane towary. Takie rozwiązania dały podstawę między innymi znakom towarowym. Podstaw ochrony wzorów zdobniczych, definiowanych w ustawodawstwie polskim jako wzory przemysłowe, należy doszukiwać się w ustawodawstwie francuskim. Tam właśnie jako pierwsi, przedstawiciele manufaktur lyońskich, wprowadzili ochronę wzorów umieszczanych na tkaninach jedwabnych.

Wprowadzanie ochrony terytorialnej w dzisiejszych czasach nie zapewniłoby skutecznej ochrony dóbr prawa niematerialnego. Dobra te bowiem chronią wytwór czyjegoś twórczego myślenia, a nie przedmiot materialny, którego właściciela bądź posiadacza da się ustalić w sposób prawny.

Właśnie takie podstawy stały się powodem próby dokonania regulacji całej dziedziny praw obejmujących dobra o charakterze niematerialnym. Pierwszą próbę podjęto pod koniec XIX wieku, kiedy to uchwalono Konwencję paryską o ochronie własności przemysłowej z 20 marca 1883 roku¹.

¹ DzU z 1975 roku, nr 9, poz. 51 oraz załączniki do DzU Nr 9 poz. 51., dalej jako Konwencja paryska,

W konwencji tej uregulowano dobra określane jako dobra własności przemysłowej. Wraz z rozwojem przemysłu, wskazany w Konwencji paryskiej zakres przedmiotowy stał się niewystarczający dla nowych osiągnięć nauki i techniki. W sposób znaczący zaczęły rozwijać się takie dziedziny prawa, jak prawo autorskie, własności literackiej i artystycznej.

Czynniki te spowodowały, iż ustawodawstwo międzynarodowe podjęło próbę stworzenia pojęcia zbiorczego, obejmującego wszystkie dziedziny prawa charakteryzujące się „twórczym” podejściem ich twórcy. W związku z powyższym Konwencja o Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (określana jako OMPI, WIPO) z 14 lipca 1967 roku w Załączniku 1C uchwaliła porozumienie w sprawie handlowych aspektów własności intelektualnej, określane jako Porozumienie TRIPS². Zgodnie z założeniem ustawodawcy, pojęcie to miało być połączeniem prawa własności przemysłowej, literackiej i artystycznej. Doktryna przedmiotu nie przyjęła stanowiska ustawodawcy, tworząc inny katalog dóbr chronionych, wchodzących w zakres prawa własności intelektualnej. Pojęcie własności intelektualnej w literaturze przedmiotu nie pokrywa się z katalogiem wskazanym w Konwencji paryskiej. Te rozbieżności oraz wiele innych podnoszonych w późniejszych dyskusjach spowodowały brak jednolitości orzecznictwa w tej kwestii.

W doktrynie przedmiotu można wyróżnić wiele stanowisk w zakresie definiowania pojęć prawo własności przemysłowej i prawo własności intelektualnej. Pojęcia te często używane są jako synonimy bądź pojęcia wzajemnie się wykluczające, bądź uzupełniające. Celem niniejszego artykułu jest próba przedstawienia poglądów doktryny w zakresie definiowania wskazanych pojęć i przedstawienia relacji między nimi oraz wskazanie jednoznacznych katalogów przedmiotowych definiowanych przez te pojęcia.

RYS HISTORYCZNY POJĘCIA „PRAWO WŁASNOŚCI PRZEMYSŁOWEJ”

Doktryna przyjęła traktować własność przemysłową jako kategorię wyodrębnioną i odróżniającą od własności intelektualnej od końca XIX wieku, kiedy to uchwalono Konwencję paryską o ochronie własności przemysłowej

² Załącznik 1C do Konwencji o ustanowieniu Światowej Organizacji Handlu uchwalonej w Marrakeszu 5 kwietnia 1994 roku, ratyfikowany przez Polskę w 15 kwietnia 1995 roku, Dz. U z 1995 r. nr 98, poz. 483., dalej cyt. jako Porozumienie TRIPS,

z 20 marca 1883 roku. Konwencja ta nie definiuje jednak pojęcia „własność przemysłowa”, a jedynie wskazuje jego zakres przedmiotowy. Zgodnie z treścią art. 1 ust. 2 Konwencji paryskiej mianem własności przemysłowej określa się grupę praw podmiotowych, których przedmiotem są następujące dobra niematerialne:

- patenty na wynalazki,
- wzory użytkowe,
- wzory przemysłowe,
- znaki towarowe,
- nazwy handlowe,
- oznaczenia pochodzenia oraz nazwy pochodzenia,
- zwalczanie nieuczciwej konkurencji.

Katalog wskazany w art. 1 ust 2 Konwencji paryskiej nie jest katalogiem zamkniętym. Ustawodawca wskazuje, iż przez pojęciem własności przemysłowej należy również rozumieć każde dobra niematerialne, których rola i znaczenie ujawnia się w szeroko pojmowanym przemyśle, a więc we wszystkich dziedzinach działalności gospodarczej, bez względu na to, czy wytwory te są wynikiem twórczego wysiłku umysłu ludzkiego, czy przenoszą jedynie pewne informacje, które są instrumentami podboju klienta³.

Wraz z rozwojem techniki i technologii katalog dóbr niematerialnych wskazanych w Konwencji paryskiej został rozszerzony. Jako przykład można wskazać konferencję rewizyjną z 14 lipca 1967 roku odbywającą się w Sztokholmie, zgodnie z którą do katalogu wskazanego w Konwencji paryskiej dodano znaki usługowe. Obecnie literatura przedmiotu podnosi, iż katalog ten powinien zostać rozszerzony o takie dobra, jak programy komputerowe, mikroprocesory czy nawet bazy danych.

Podkreślić jednak należy, iż w założeniu ustawodawcy katalog zawarty w Konwencji paryskiej należy uznać za katalog przykładowy, natomiast przez pojęcie własności przemysłowej miały być definiowane wszystkie dobra szeroko interpretowane jako dobra przemysłu.

Regulacje Konwencji paryskiej o ochronie własności przemysłowej, w kolejnych latach stały się wzorcem dla ustawodawstwa poszczególnych państw, w tym polskiego. Konwencja ta nie została jednak implementowana

³ A. Dereń, *Własność intelektualna i przemysłowa. Kompendium wiedzy*, Nysa 2007, s. 9.

w pełnym zakresie do ustawodawstwa polskiego. Między innymi regulacja dotycząca zwalczania nieuczciwej konkurencji została umieszczona w odrębnej ustawie. Ponadto, różnice w ustawodawstwach poszczególnych państw oraz różnice pojęciowe spowodowały, iż definicja własności przemysłowej była zaczątkiem wielu dyskusji dotyczących zakresu pojęciowego dóbr własności przemysłowej. Jedyną z przyczyn tych dyskusji było powstanie pojęcia własności intelektualnej podczas obrad Konwencji o Światowej Organizacji Własności Intelektualnej. Konferencja ta miała być odpowiedzią na powstające nowe katalogi praw dóbr intelektualnych, które nie mieściły się w zakresie praw określonych jako prawa własności przemysłowej i prawa własności literackiej i artystycznej⁴. Jednak ze względu na różną praktykę pojęcia te nie zostały w sposób jednoznacznie zdefiniowane, wyrazem czego był brak wytworzenia jednoznacznej granicy między tymi pojęciami.

2

GENEZA POJĘCIA „PRAWO WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ”

Kolejne zmiany terminologiczne wprowadziła Konwencją o Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (określana, jako OMPI, WIPO) z 14 lipca 1967 roku będąca wyspecjalizowaną organizacją ONZ, której Polska jest członkiem od 23 marca 1975 roku⁵. Załącznikiem 1C do tej Konwencji było porozumienie w sprawie handlowych aspektów własności intelektualnej, określane jako Porozumienie TRIPS⁶. Zgodnie z tym porozumieniem własność intelektualna oznacza prawa odnoszące się do dzieł literackich, artystycznych i naukowych, interpretacji artystów interpretatorów oraz dzieł artystów, wykonawców do fonogramów i do programów radiowych i telewizyjnych, wynalazków we wszystkich dziedzinach działalności ludzkiej, odkryć naukowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych i usługowych, jak również do nazw handlowych i oznaczeń handlowych, ochrony przed nieuczciwą konkurencją oraz wszelkie inne prawa w dziedzinie

⁴ M. Załucki, *Licencja na używanie znaków towarowych. Studium prawnoporównawcze*, Warszawa 2008, s. 29.

⁵ M. Poźniak-Niedzielska, *Ewolucja pojęcia własności intelektualnej*, „Państwo i Prawo”, 2002, z. 10, s. 5.

⁶ Załącznik 1C do konwencji o ustanowieniu Światowej Organizacji Handlu uchwalonej w Marrakeszu 5 kwietnia 1994 roku, ratyfikowany przez Polskę w 15 kwietnia 1995 roku, Dz.U z 1995 roku, nr 98, poz. 483., dalej cyt. jako Porozumienie TRIPS,

przemysłowej, literackiej i artystycznej. Zdefiniowanie tych pojęć podczas konferencji miało być próbą stworzenia jednego pojęcia obejmującego zarówno katalog praw definiowanych jako prawo własności przemysłowej, rozszerzonych jednocześnie o pojęcia własności literackiej i artystycznej, które zostało rozpowszechnione przez Konwencję berneńską z 24 lipca 1971 roku o ochronie dzieł literackich i artystycznych⁷, jak i nowe dobra niematerialne, szeroko rozumiane jako dobra własności intelektualnej, a nie wskazane w innych ustawach.

W literaturze przedmiotu podnosi się przede wszystkim, iż zakres regulacji Porozumienia TRIPS jest znacznie szerszy niż w istniejących wcześniej konwencjach dotyczących różnorodnych praw własności intelektualnej⁸. Jak podkreśla M. Poźniak-Niedzielska była to próba stworzenia pojęcia zbiorczego, obejmującego zarówno własność przemysłową w rozumieniu nadanym mu przez Konwencję paryską rozszerzoną o własność literacką i artystyczną oraz dobra intelektualne, często niezaliczanych do żadnego z wyżej wymienionych pojęć⁹. Zgodnie z treścią art. 2 (VIII) Konwencji i Światowej Organizacji Własności Intelektualnej, pojęcie własności intelektualnej nie jest jedynie pojęciem zbiorczym, obejmującym ochronę praw na dobrach wyróżnionych w Konwencji paryskiej i Konwencji berneńskiej o własności literackiej i artystycznej. Pojęcie to obejmuje również ochronę wszelkiego rodzaju dóbr, jakie dzięki wytwórczości ludzkiej pozostają w działaniu przemysłu, sztuki, kultury i nauki, a chronione jednocześnie przed nieuczciwą konkurencją. Próba ta jednak nie została zaakceptowana przez doktrynę. Jak podkreśla M. Niklewicz traktowanie w sposób analogiczny problemów praw autorskich, znaków towarowych i wynalazków wydaje się dużym nieporozumieniem¹⁰, z tego też względu próba stworzenia jednolitego podziału między tymi pojęciami stała się niemożliwa.

Wprowadzenie tak nieostrych pojęć spowodowało w prawie polskim, unijnym i międzynarodowym, że pojęcia prawa własności przemysłowej i intelektualnej są używane w sposób zamienny. Często oprócz tych pojęć pojawiają się nowe określenia, takie jak własności handlowej, które

⁷ Dz.U. z 1990 roku, nr 82, poz. 474 z późn zmian, dalej jako Konwencja berneńska,

⁸ M. Poźniak-Niedzielska, *Inne porozumienia i traktaty międzynarodowe*, w: red. M. Poźniak-Niedzielska, *Prawa autorskie i prawa pokrewne. Zakres wykładu*, Bydgoszcz 2007, s. 229.

⁹ M. Poźniak-Niedzielska, *Ewolucja pojęcia prawo własności intelektualnej*, w: ibidem, s. 5.

¹⁰ M. Niklewicz, *Własność intelektualna a przemysłowa. Przegląd Prawa i Administracji*, Wrocław 2003, t. LVI, s.111.

wprowadzono w Traktacie rzymskim o powołaniu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, czy prawa własności informatycznej¹¹, które obejmuje swoim zakresem know-how gospodarcze. Wprowadzanie nowych pojęć do języka prawniczego z jednej strony prowadzi do bogactwa tego języka, z drugiej jednak powoduje, iż między tymi pojęciami brak jest wyraźnego rozgraniczenia. Taki stan sprawia, iż w literaturze przedmiotu pojęcia te są niedookreślone, a granice między nimi nie są klarowne. Z tego względu doktryna podjęła próbę zdefiniowania w sposób jednoznaczny prawa własności przemysłowej i intelektualnej.

POJĘCIE I PRZEDMIOT PRAWA WŁASNOŚCI PRZEMYSŁOWEJ

3.1. Pojęcie „własności przemysłowej”

Wielu przedstawicieli doktryny podejmowało próbę zdefiniowania pojęcia własności przemysłowej. Jednym z nich był F. Zoll, który zauważył iż „własność przemysłowa nie jest pojęciem jednolitym i – zdaje się – nigdy nie będzie” i co więcej „jest nazwą raz bałamutną, bo obejmuje różnorodza-jowe przedmioty, a po wtóre nietrafną, bo przemysł w znaczeniu właściwym nie jest dobrem niematerialnym i przedmiotem prawa, a tym samym nie może być określeniem przedmiotowym właściwym”¹². Pojęcie prawa własności przemysłowej jest określeniem, które na stałe zagościło w ustawodawstwie polskim, w momencie uchwalenia ustawy prawo własności przemysłowej¹³. Doktryna przyjęła definiować pojęcie to w wieloraki sposób, przypisując mu jednocześnie zakres przedmiotowy i podmiotowy. Można wyróżnić dwa zasadnicze stanowiska w kwestii definiowania pojęcia własności przemysłowej.

Zgodnie z pierwszym – reprezentowanym przez R. Skubisza, M. du Valla, M. Niklewicz, P. Grzegorzycyka – pojęcie własności przemysłowej należy definiować na dwóch płaszczyznach, podmiotowej i przedmiotowej. W znaczeniu podmiotowym, za prawa własności przemysłowej

¹¹ Pojęcie to pojawia się w publikacjach: A. Szewc, G. Jyż, *Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2003, s. 4; A. Szewc, *Sytuacja prawna informacji geologicznych w nowym prawie geologicznym i górniczym*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego” 1995, nr 1473.

¹² A. Ponikło, J. Gutowski, *Polskie prawo patentowe. Komentarz*, Warszawa 1935, s. 3 i 10.

¹³ Ustawa z 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej, Dz.U. z 2001 roku, nr 49, poz. 508, z późn. zm., dalej jako p.w.p.

należy uznać prawa na dobrach materialnych, a więc prawa do wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych i usługowych, nazw handlowych, geograficznych oznaczeń pochodzenia, topografii układów scalonych oraz nowych odmian roślin. W znaczeniu przedmiotowym pojęcie własności przemysłowej należy definiować jako przepisy regulujące powstanie, treść, zmianę, ustanie i ochronę praw podmiotowych do wymienionych dóbr niematerialnych oraz zwalczanie nieuczciwej konkurencji¹⁴. Zgodnie z powyższym R. Skubisz, przyjął definiować pojęcie własności przemysłowej jako odrębną od własności i ograniczonych praw rzeczowych kategorię bezwzględnych praw podmiotowych¹⁵. Według niego, ze względu na definicję pojęcia rzeczy zawartą w przepisach kodeksu cywilnego przyjęto traktować własność przemysłową jako odrębną dziedzinę prawa. Zdaniem autora pojęcie to obejmuje również wszystkie prawa związane z rejestracją dóbr niematerialnych w Urzędzie Patentowym RP.

Stanowisko to potwierdza M. du Vall, zgodnie z którym prawami własności przemysłowej będą prawa do ogółu dóbr niematerialnych chronionych przez ustawę – Prawo własności przemysłowej, zaś w znaczeniu przedmiotowym prawami własności przemysłowej będą dobra wskazane w Konwencji paryskiej¹⁶. Podobnie uważa P. Grzegorzcyk, który twierdzi, że pojęcia własności przemysłowej zostały wyodrębnione ze względu na swój szczególny charakter. Podnosi on, iż prawa własności przemysłowej należy definiować jako cały zespół praw regulujących pewną dziedzinę prawa cywilnego¹⁷. Zgodnie z stanowiskiem pierwszym prezentowanym przez R. Skubisza i P. Grzegorzcyka prawa własności przemysłowej stanowią odrębną gałąź praw.

W świetle stanowiska drugiego – reprezentowanego przez – A. Szewca, G. Jyż, U. Promińską, A. Dereń – w celu zdefiniowania pojęcia własności przemysłowej należy dokonać analizy dwóch członów, które tworzą to pojęcie – pojęcia własności oraz pojęcia przemysłu. Zdaniem A. Szewca, użycie pojęcia „własność” wskazuje na cywilnoprawny charakter dóbr, w związku z powyższym należy uznać, iż prawa mieszczące się w definicji

¹⁴ R. Skubisz, *Prawo własności przemysłowej. Charakterystyka ogólna*, „Państwo i prawo”, 2002, z. 2, s. 1.

¹⁵ *Ibidem*, s. 3.

¹⁶ *Ibidem*, s. 18.

¹⁷ P. Grzegorzcyk, *Jurisdykcja krajowa w sprawach z zakresu prawa własności przemysłowej*, Warszawa 2008, s. 31.

praw własności przemysłowej są zbliżone swoim charakterem do praw na rzeczy. Zakres zaś tych praw podkreślany jest przez drugi człon pojęcia własności przemysłowej, a więc przez pojęcie przemysłu. Definiując pojęcie „przemysłu” A. Szewc sięga do definicji zawartej w Encyklopedii Powszechnej PWN, zgodnie z którą przemysł należy definiować jako działalność gospodarczą w najszerszym tego słowa znaczeniu, jest to sfera przemysłu, w którym wydobywanie zasobów przyrody oraz ich przetwarzanie w celu dostosowania do potrzeb ludzkości prowadzona jest w dużym wymiarze, w oparciu o podział pracy i przy powszechnym użyciu maszyn gwarantujących ciągłość procesów wytwórczych i zapewniających powtarzalność wyrobów¹⁸. Zgodnie z powyższym za prawa własności przemysłowej nie można uznać samodzielnej gałęzi prawa, a jedynie dziedzinę interdyscyplinarną, uplasowaną pomiędzy prawem cywilnym i administracyjnym¹⁹. Prawem własności przemysłowej zdaniem A. Szewca będzie powszechne prawo podmiotowe uregulowane w przepisach o ochronie własności przemysłowej, cechujące się bezwzględną skutecznością. Na treść zaś tych praw składa się możliwość wyłącznego korzystania, rozumiane jako używanie, pobieranie pożytków i rozporządzanie danym dobrem, niezależnie od miejsca regulacji, istotny jest bowiem przedmiot ochrony, a nie jego zakres²⁰.

Podobnie definiuje to pojęcie U. Promińska, zdaniem której własność przemysłowa jest zbiorczym, konwencyjnym pojęciem obejmujących tę grupę praw materialnych o charakterze niematerialnym, których rola i znaczenie ujawnia się w szeroko rozumianym przemyśle, a więc we wszystkich dziedzinach działalności gospodarczej²¹. A. Dereń podkreśla, iż bez znaczenia jest czy dobra te są wynikiem twórczego wysiłku umysłu ludzkiego, czy jedynie przenoszą określoną informację²². Zgodnie ze stanowiskiem drugim prawo własności przemysłowej definiowane będzie jako nie wyodrębniona dziedzina prawa, której sposób regulacji zależy od zakresu przedmiotowego i podmiotowego jej regulacji.

Zasadnym wydaje się drugie stanowisko, reprezentowane przez A. Szewca, A. Dereń i U. Promińską. Zastosowanie wykładni językowej

¹⁸ *Encyklopedia Powszechna PWN*, Warszawa 1973-1976, t. 3, s. 722.

¹⁹ A. Szewc, *Sytuacja prawna...*, s. 13

²⁰ *Ibidem*, s. 14.

²¹ U. Promińska, *Wielka encyklopedia prawa*, Białystok 2000, s. 1140–1141.

²² A. Dereń, *Własność intelektualna...*, s. 9.

podczas definiowania pojęcia własności przemysłowej wskazuje jednocześnie na charakter tych uprawnień i jej zakres przedmiotowy. Zgodnie bowiem z tym stanowiskiem własnością przemysłową, będą prawa o charakterze bezwzględnych, skuteczne *erga omnes*²³, chroniące wszystkie dobra wytwarzane w zakresie szeroko rozumianego przemysłu.

Niezasadnym wydaje się stanowisko A. Szewca, który podnosi, iż prawo własności przemysłowej nie stanowi odrębnego katalogu praw podmiotowych. Zgodnie ze stanowiskiem autora prawa te uplasowane są pomiędzy prawem cywilnym i administracyjnym²⁴, co nie prowadzi do stworzenia niezależnej gałęzi prawa, a jedynie powoduje, iż regulacje te nie będą mogły liczyć na niezależną ochronę. Przychyłam się do stanowiska R. Skubisz, który przyjął definiować pojęcie własności przemysłowej jako odrębną od własności i ograniczonych praw rzeczowych kategorię bezwzględnych praw podmiotowych²⁵, ze względu na to, iż wyodrębnienie w sposób jednoznaczny pojęcie własności przemysłowej spowodowałoby przyznanie tej dziedzinie prawa niezależnej ochrony. Ponadto, odwoływanie się podczas definiowania pojęcia „prawo własności przemysłowej” do praw rzeczowych wydaje się niezasadne, głównie ze względu na to, iż przedmiotem ochrony praw własności są dobra materialne, definiowane przez kodeks cywilny jako rzeczy, zaś pojęcie własności przemysłowej reguluje dobra o charakterze niematerialnym.

3.2 Przedmiot prawa własności przemysłowej

Zarówno pojęcie, jak i katalog praw definiowanych jako prawa własności przemysłowej nie jest jednoznaczny. Z tego względu w doktrynie przedmiotu można wyróżnić dwa główne stanowiska odnoszące się do definiowania katalogu praw własności przemysłowej.

Zgodnie z pierwszym stanowiskiem reprezentowanym przez A. Szewca, U. Promińską, A. Kopff, I. Niklewicz i P. Grzegorzcyka, katalog praw definiowanych jako prawa własności przemysłowej nie jest katalogiem zamkniętym. Zakres tego katalogu określany jest przez jego zakres pojęciowy. Według A. Szewca, nie ma znaczenia miejsce regulacji danych uprawnień, mogą to być bowiem przepisy ustawy o zwalczaniu nieuczciwej

²³ A. Szewc, *Naruszenie własności przemysłowej*, Warszawa 2003, s. 1.

²⁴ *Ibidem*, s. 2.

²⁵ *Ibidem*, s. 3.

konkurencji oraz ustawy o prawach autorskich lub pokrewnych²⁶, istotny jest bowiem przedmiot ochrony, a nie jego zakres²⁷. W ten sposób autor odnosi się do definicji pojęcia prawa własności przemysłowej, zawartej w Konwencji paryskiej, zgodnie z którą dobrami chronionymi przez ten akt są wszelkie dobra niematerialne używane w szeroko definiowanym przemyśle.

Podobnie definiuje ten katalog U. Promińska. Autorka podnosi, iż dobrami własności przemysłowej, są dobra niematerialne używane w przemyśle. Pojęcie zaś dóbr niematerialnych rozpatrywane jest przez autorkę na dwóch płaszczyznach. Zgodnie z pierwszą dobrami niematerialnymi są wytwory umysłu ludzkiego, których cechą charakterystyczną jest nowość i oryginalność, przykładem takich dóbr są wynalazki lub wzory przemysłowe. Do drugiej grupy należą znaki towarowe, usługowe oznaczenia przedsiębiorstwa, geograficzne i pochodzenia, których cechą jest brak nowości i oryginalności²⁸. Zgodnie z tym stanowiskiem, przez pojęcie prawa własności przemysłowej należy rozumieć katalog praw wskazanych w Konwencji paryskiej rozszerzony o dobra niematerialne wykorzystywane w przemyśle, a nie wymienione w katalogach którejs z ustaw.

Pogląd U. Promińskiej w odniesieniu do katalogu praw definiowanych jako prawo własności przemysłowej podziela P. Grzegorzcyk twierdząc, iż w katalogu tych praw znajdują się przede wszystkim dobra wskazane przez Konwencję paryską²⁹. Dodatkowo prawa te, według autora powinny być rozszerzone o topografię układów scalonych oraz prawa do odmian roślin, jednak jak podnosi autor, nie umieszczenie ich w katalogu zawartym w Konwencji paryskiej, było skutkiem ich nowości. W konsekwencji P. Grzegorzcyk, podobnie jak U. Promińska i A. Szewc uważa, iż katalog tych praw nie jest zamknięty.

W świetle stanowiska drugiego, reprezentowanego przez R. Skubisza, M. du Valla oraz A. Dereń, katalog praw definiowanych jako prawa własności przemysłowej został ściśle określony przez ustawodawcę. Zdaniem M. du Valla pojęcie własności przemysłowej pojawiło się w ustawodawstwie polskim w oparciu o konwencje międzynarodowe i harmonizację

²⁶ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 roku – Prawa autorskie i pokrewne, Dz.U z 1994 roku, nr 24, poz. 83.

²⁷ A. Szewc, *Sytuacja prawna*, s. 13.

²⁸ U. Promińska, *Wielka encyklopedia* ..., s. 1143.

²⁹ P. Grzegorzcyk, *Jurisdykcja krajowa*..., s. 35.

prawa polskiego z prawem Unii Europejskiej³⁰. Zgodnie z powyższym autor dokonuje analizy porównawczej katalogu praw wskazanych w ustawie – Prawo własności przemysłowej i Konwencji paryskiej. Autor podnosi, iż zakres przedmiotowy ujęty w art. 1 p.w.p. nie jest tożsamy z zawartym w Konwencji paryskiej. Ustawa – Prawo własności przemysłowej reguluje bowiem takie dziedziny, jak topografię układów scalonych i racjonalizatorskich, które nie znalazły się w katalogu praw objętych przepisami Konwencji paryskiej. Ponadto art. 2 p.w.p. odsyła w zakresie naruszeń nieuczciwej konkurencji do ustawy z 16 kwietnia 1993 roku o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji³¹, zaś w Konwencji paryskiej regulacje te stanowią integralną część katalogu przedmiotowego.

Zgodnie z powyższym prawa własności przemysłowej należy definiować jako ogół dóbr niematerialnych chronionych przez ustawę – Prawo własności przemysłowej i Konwencję paryską. Zdaniem M. du Vall, katalog przedmiotowy pojęcia własność przemysłowa obejmuje dwa katalogi dóbr wskazanych w ustawie – Prawo własności przemysłowej oraz Konwencji paryskiej. W stosunku do dóbr niematerialnych obowiązuje zasada *numerus clausus* praw wyłącznych. W związku z powyższym chronione są tylko prawa *expressis verbis* wymienione w tych ustawach³². Takie rozwiązanie powoduje powstanie jasnego katalogu praw wliczanych do praw własności przemysłowej, obejmujących uprawnienia wymienione w ustawie – Prawo własności przemysłowej i Konwencji paryskiej, zaś wszelkie dobra niewymienione nie należy definiować jako prawa własności przemysłowej.

Podobnie uważa R. Skubisz, który za prawa własności przemysłowej uważa prawa na dobrach materialnych, a więc prawa do wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych i usługowych, nazw handlowych, geograficznych oznaczeń pochodzenia, topografii układów scalonych oraz nowych odmian roślin oraz zwalczanie nieuczciwej konkurencji³³. Art. 1 p.w.p. określa zakres przedmiotowy ustawy, ograniczając prawo własności przemysłowej do trzech płaszczyzn regulacji, a więc stosunków w zakresie wynalazków, wzorów

³⁰ M. du Vall, *Zakres ustawy – Prawo własności przemysłowej*, w: red. E. Nowińska, U. Promińska, M. du Vall, *Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2007, s. 15.

³¹ Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 roku o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, tekst jednolity Dz.U. z 2003 roku, nr 153, poz. 1503 z późn. zm.

³² *Ibidem*, s. 18.

³³ R. Skubisz, *Prawo własności przemysłowej. Charakterystyka ogólna*, „Państwo i prawo”, 2002, z. 2, s. 1.

użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych, zasady na jakiej przedsiębiorcy mogą przyjmować projekty racjonalizatorskie i wynagrodzenia twórców, oraz zasady i organizację Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.

Ponadto, jak podkreśla R. Skubisz, takie ujęcie praw własności przemysłowej odbiega od koncepcji wskazanej przez Konwencję paryską, zgodnie z treścią art. 1 ust 2 Konwencji paryskiej własność przemysłowa obejmuje zespół przepisów regulujących treść i ochronę praw podmiotowych, których przedmiotem są dobra niematerialne³⁴. Ponadto w ustawie nie zawarto regulacji dotyczących zwalczania nieuczciwej konkurencji, ochrony prawnej nowych roślin oraz nazw handlowych³⁵, dodając jednocześnie do zakresu przedmiotowego problematykę projektów racjonalizatorskich, która według R. Skubisza nie należy do zakresu przedmiotowego prawa własności przemysłowej³⁶. Zgodnie z tym poglądem, prawa wskazane przez ustawę – Prawo własności przemysłowej i Konwencję paryską należy definiować jako prawa własności przemysłowej

Zagadnieniu temu poświęciła wiele uwagi również A. Dereń, która podobnie jak M. du Vall i R. Skubisz, twierdzi, iż katalog praw definiowanych jako własność przemysłowa został ściśle określony. Autorka jednak dokonuje innego podziału tych dóbr, twierdząc, iż ponad wymienione dobra, takie jak: wynalazki, projekty racjonalizatorskie, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, topografie układów scalonych, znaki towarowe i oznaczenia topograficzne, katalog ten obejmuje przepisy dotyczące zwalczania nieuczciwej konkurencji oraz przeciwdziałanie praktykom monopolistycznym³⁷.

Zasadnym wydaje się pierwszy z prezentowanych poglądów, zgodnie z którym katalog praw określanych jako prawa własności przemysłowej nie jest katalogiem zamkniętym. Spowodowane to jest przede wszystkim rozwojem nauki, przemysłu i techniki. Bezzasadnym wydaje się więc ograniczenie katalogu do dóbr wskazanych przez ustawodawcę w poszczegól-

³⁴ R. Skubisz, *Prawo własności przemysłowej* ..., s. 3.

³⁵ Podstawę ochrony stanowi art. 5 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji oraz art. 43 w zw. z art. 23 i 24 k.c.

³⁶ R. Skubisz, *Prawo własności przemysłowej* ..., s. 3.

³⁷ A. Dereń, *Własność intelektualna...*, s. 9.

nych ustawach, gdyż stan prawny oceniany jest w momencie ustanawiania aktu prawnego, zaś często świadomość ustawodawcy nie zakłada nowych rozwiązań przemysłu, gdyż nie są one jemu jeszcze znane.

4

POJĘCIE PRAWA WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

W ustawodawstwie polskim termin „własność intelektualna” oraz „prawo własności intelektualnej” nie jest wyrażeniem ustawowym. Rozpowszechnienie tego pojęcia jest wynikiem wpływu piśmiennictwa zagranicznego i konwencji prawa międzynarodowego³⁸. W prawie międzynarodowym nie stworzono jednoznacznej definicji praw własności intelektualnej. W związku z powyższym, doktryna najczęściej postępuje się zakresem przedmiotowym zawartym w konwencjach prawa międzynarodowego, jednocześnie dokonując próby pewnej implementacji pojęciowej do polskiego systemu prawa. W literaturze przedmiotu wyróżnić można dwa główne stanowiska odnoszące się do definiowania praw własności intelektualnej.

Zgodnie z pierwszym stanowiskiem – reprezentowanym przez R. Skubisza, P. Grzegorzycy, M. Załuckiego, prawo własności intelektualnej stanowi zbiór praw bezwzględnych na dobrach niematerialnych. R. Skubisz przyjmuje, podobnie jak podczas definiowania prawa własności przemysłowej, iż pojęcia prawa własności intelektualnej należy definiować w podmiotowym i przedmiotowym zakresie. W ujęciu podmiotowym, prawo własności intelektualnej autor przyjmuje definiować jako prawo własności przemysłowej rozszerzone o prawa autorskie i prawa pokrewne³⁹, podkreślając, iż w znaczeniu podmiotowe prawa własności intelektualnej są tożsame z pojęciem praw na dobrach niematerialnych. W związku z powyższym, prawo własności intelektualnej to zbiór praw bezwzględnych do korzystania z dóbr niematerialnych, takich jak: utwór, wynalazek, znaki towarowe, wzory przemysłowe, wzory usługowe, oznaczenia geograficzne, topografie układów scalonych itp. Jak podkreśla R. Skubisz, cechą

³⁸ R. Skubisz, *Prawo z rejestracji*, s. 252 i 253.

³⁹ R. Skubisz, *Wyczerpanie praw własności intelektualnej. Charakterystyka ogólna*, w: *Wyczerpanie praw własności intelektualnej*, materiały naukowe z konferencji pod honorowym patronatem Ministra Gospodarki Jacka Pichoty, Warszawa 25–26 kwietnia 2002 r., s. 9.

charakterystyczną w ujęciu podmiotowym tego prawa jest wiązka uprawnień, wśród których najważniejsze znaczenie ma wytwarzanie utworu lub wynalazku bądź nakładanie oznaczenia wyróżniającego, na przykład w postaci znaku towarowego, oznaczenia geograficznego na towar oraz wprowadzenie go do obrotu⁴⁰. W znaczeniu przedmiotowym R. Skubisz prawo własności intelektualnej traktuje jako zespół praw podmiotowych, których przedmiotem jest korzystanie z dóbr niematerialnych⁴¹.

Definicję tą rozwinął M. Załucki, uważa jednak, iż w polskiej literaturze przedmiotu pojęcie prawa własności intelektualnej używane było jako prawo na dobrach niematerialnych. Zastosowanie zaś takiego pojęcia zbliża prawo własności intelektualnej do prawa rzeczowego, w rozumieniu przepisów prawa cywilnego. Przyjmując takie stanowisko, należy rozważyć kwestię: czy prawa niematerialne należy włączyć do katalogu praw rzeczowych⁴². Zagadnieniu temu poświęcił wiele uwagi P. Grzegorzcyk, który prawo własności intelektualnej traktuje jako jeden z działów prawa cywilnego. Ponadto autor podnosi, że podobnie jak w przypadku praw rzeczowych, w przypadku prawa własności intelektualnej mamy do czynienia z pewną dwoistością nazewnictwa. Z jednej strony, prawo własności intelektualnej określa prawa podmiotowe, których przedmiotem są dobra intelektualne. Z drugiej strony, prawo własności intelektualnej odnosi się do jednego z działów prawa cywilnego⁴³. Zgodnie ze stanowiskiem pierwszym, prawo własności intelektualnej należy uznać jako dział prawa cywilnego, którego przedmiotem jest ochrona dóbr niematerialnych.

Odmienny pogląd reprezentuje A. Szewc i I. Niklewcz. A. Szewc uznaje, iż prawo własności intelektualnej to prawa własności przemysłowej, naukowej, literackiej i artystycznej. Dokonał on podziału tych praw na dwa katalogi. W pierwszym umieścił prawa własności przemysłowej, drugi zaś obejmuje prawa własności naukowej, literackiej i artystycznej. Przedmiotem drugiego katalogu są według autora, takie dobra jak utwory, a więc zgodnie z treścią art. 1 ust. 1 prawa autorskiego – przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalone w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia, a także artystyczne

⁴⁰ Ibidem, s. 9,

⁴¹ Ibidem s. 10,

⁴² M. Załucki, *Licencja...*, 30,

⁴³ P. Grzegorzcyk, *Jurisdykcja krajowa...*, s. 32

wykonania, fonogramy i wideogramy oraz nadania radiowe i telewizyjne, definiowane jako prawa pokrewne⁴⁴. Zdaniem A. Szewca pojęcie własności intelektualnej należy traktować jako prawa własności przemysłowej rozszerzone o prawa obejmujące każdy przejaw twórczości, który można zakwalifikować jako utwór. Zbliżony pogląd przedstawia M. Niklewicz twierdząc, iż mianem własności intelektualnej należy określić informację, której wartość jest pochodną kreatywności i ma określone znaczenie handlowe. Ponadto autorka twierdzi, iż prawo własności intelektualnej przyznawane jest autorom pomysłów, wynalazków i innych form ekspresji⁴⁵. W związku z powyższym, zdaniem przedstawicieli drugiego poglądu prawo własności intelektualnej stanowi interdyscyplinarną dziedzinę prawa, której zakres ochrony zależy od charakteru dobra.

Zasadnym, podobnie jak w kwestii definiowania pojęcia własności przemysłowej wydaje się pogląd, aby prawo własności intelektualnej stanowiło odrębny katalog praw wyodrębniony z prawa cywilnego, jednakże do niego zbliżony. Jak podkreśla P. Grzegorzcyk, sam charakter tych praw zbliżony jest do praw rzeczowych, jednakże ze względu na charakter dóbr chronionych przez te przepisy, jest od nich odrębny.

4.1 Przedmiot praw własności intelektualnej

Podobnie jak w kwestii definiowania pojęcia prawa własności intelektualnej, katalog dóbr definiowanych jest niejednoznaczny, w kwestii tej można wyróżnić dwa główne stanowiska doktryny.

Zgodnie z pierwszym stanowiskiem, katalog dóbr, definiowany jako dobra własności intelektualnej, jest zamknięty. Pogląd ten reprezentuje R. Skubisz, U. Promińska oraz A. Dereń. Według R. Skubisza prawami własności intelektualnej są prawa własności przemysłowej rozszerzone o katalog dóbr definiowanych w ustawie – Prawo autorskie i prawa pokrewne.

Zagadnieniu temu poświęca wiele uwagi U. Promińska. Według autorki do dóbr o charakterze intelektualnym należą utwory i rozwiązania oraz symbole⁴⁶. Do pierwszego katalogu autorka zalicza utwory rozumiane jako każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalonej w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości i przeznaczenia. Autorka, posługuje się więc definicją utworu zawartą w ustawie o prawach

⁴⁴ A. Szewc, G. Jyż, *Prawo i własność*, s. 3.

⁴⁵ M. Niklewicz, *Własność intelektualna...*, s. 125.

⁴⁶ U. Promińska, *Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2005, s. 15.

autorskich i pokrewnych. Za rozwiązanie autorka uznaje zaś wynalazki, wzory użytkowe i przemysłowe, topografię układów scalonych charakteryzujące się nowością i oryginalnością. W katalogu tym znajdują się więc wszelkie dobra intelektualne, będące wytworami umysłu ludzkiego, któremu powstaniu towarzyszy wysiłek twórczy, a więc pewien ładunek intelektualny twórcy⁴⁷. Ostatnim z katalogów są symbole stanowiące nośniki określonych informacji, takich jak informacja o przedsiębiorstwie, o pochodzeniu towaru lub usługi, czy miejscu geograficznym. Symbole te, w odróżnieniu do pierwszego katalogu, nie muszą charakteryzować się oryginalnością bądź nowością. Według autorki, oznaczenia te nie stanowią aktu kreacji, a jedynie pełnią funkcję odróżniającą. Mianem symbolu określane są więc znaki towarowe, firmy przedsiębiorców, oznaczenia przedsiębiorców i oznaczenia geograficzne. Stanowi to w pewien sposób zaprzeczenie ogólnie rozumianej definicji praw własności intelektualnej, które miałyby być wytworem twórczości autora.

Zaproponowany przez autorkę katalog podziału praw własności intelektualnej odwołuje się do pojęcia dóbr niematerialnych. Jak podkreśla U. Promińska cechą tych dóbr jest ich niematerialna postać, nie są więc one rzeczami, a istnieją one niezależnie od tych rzeczy, które stanowią jedynie substrat umożliwiający ich poznanie i korzystanie z nich. Zdaniem U. Romińskiej, dobrami intelektualnymi są wytwory twórczości autora, którego nośnikiem, a nie równoważnikiem, są rzeczy. Dobra te zaś podlegają ochronie, niezależnie od ich wartości i przeznaczenia (utwory), stanowiąc jednocześnie przedmiot ochrony, gdy wskazują zdolność do przemysłowego stosowania (wynalazki lub wzory przemysłowe) lub są eksploatowane w związku z działalnością gospodarczą (oznaczenia)⁴⁸. Dokonanie takiego podziału przez autorkę wydaje się niejednoznaczne. O ile zasadnym jest, iż utwór i rozwiązania cechują się pewną indywidualnością i nowością w zakresie twórczości, o tyle włączenie do tego symboli wydaje się niezasadne. Zdaniem U. Promińskiej symbol ma być nośnikiem idei, a więc twórczego charakteru danego rozwiązania. Symbol ten jest więc bardziej zbliżony do nośnika, a nawet rzeczy w rozumieniu przepisów kodeksu cywilnego, niż rozwiązania cechującego się

⁴⁷ Ibidem, s. 16.

⁴⁸ Ibidem, s. 17.

intelektualnym charakterem. Dobra sklasyfikowane w poszczególnych z katalogów, mogą znajdować się jednocześnie w dwóch grupach zaproponowanego podziału, powodując powstanie niejasnego podziału praw. Pogląd ten potwierdza M. Dereń, która podobnie jak U. Promińska katalog praw własności intelektualnej dzieli na trzy kategorie, podkreślając jednocześnie, iż katalog ten jest katalogiem zamkniętym.

Odmienny pogląd przedstawia A. Szewc, N. Niklewicz i M. Załucki. Zdaniem tych przedstawicieli, nie jest zasadnym wprowadzanie zamkniętego katalogu dóbr definiowanych jako dobra własności intelektualnej. Spowodowane jest to przede wszystkim rozwojem technologii oraz przemysłu.

W związku z powyższym A. Szewc dokonał podziału tych praw na dwa katalogi. W pierwszym umieścił prawa własności przemysłowej, drugi zaś obejmuje prawa własności naukowej, literackiej i artystycznej. Przedmiotem drugiego katalogu są takie dobra jak utwory, a więc zgodnie z treścią art. 1 ust. 1 prawa autorskiego – przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalone w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia, a także artystyczne wykonania, fonogramy i wideogramy oraz nadania radiowe i telewizyjne, definiowane jako prawa pokrewne⁴⁹. Zdaniem A. Szewca pojęcie własności intelektualnej należy traktować jako prawa własności przemysłowej rozszerzone o prawa obejmujące każdy przejaw twórczości, który można zakwalifikować jako utwór. Katalog ten wydaje się więc bardzo szerokim, autor jednak podkreśla, iż prawo własności intelektualnej to każdy przejaw twórczości, ale spełniający jednocześnie miano utworu zgodnie z ustawą – Prawo autorskie. Podobnie jak A. Szewc, M. Niklewicz uznaje, iż prawami własności intelektualnej są wszelkie przejawy intelektualnej twórczości. W odróżnieniu zaś od A. Szewca nie stoi ona na stanowisku, iż muszą one spełniać cech nadawanym utworom, a zgodnie z definicją utworu, zawartą w ustawie – Prawo autorskie. Prawem własności intelektualnej będzie zatem każda działalność, która jest twórcza, a nie jedynie ta, która definiowana jest jako utwór. Zaproponowana przez autorkę definicja z jednej strony powoduje rozszerzenie przedmiotowe twórczości, z drugiej jednak strony powoduje, iż rzeczy

⁴⁹ A. Szewc, G. Jyż, *Prawo własności...*, s. 3.

których nie można zakwalifikować jako pojęcie utworu, zostaną objęte ochroną w ramach przepisów o ochronie własności intelektualnej.

Najszerzej katalog praw własności intelektualnej definiowany jest przez M. Załuckiego. Zdaniem autora cechy poszczególnych dóbr prawa własności intelektualnej powinny być oceniane ze względu na ich normatywny charakter, zaś treścią tego prawa powinno być wyłącznie korzystanie z tego dobra niematerialnego, będącego przedmiotem tego prawa⁵⁰. Autor uważa, iż katalog praw własności intelektualnej obejmuje dobra niematerialne, których zakres powinien być rozważany indywidualnie, w zależności od charakteru takiego dobra. Bowiem pewnie wytwory działalności intelektualnej człowieka, jak na przykład zasady księgowości czy gier liczbowych nie są chronione w ustawach, stanowią jednak wytwór umysłu ludzkiego, a więc znajdują się w katalogu praw własności intelektualnej.

Zasadnym wydaje się stanowisko prezentowane przez A. Szewca, N. Niklewicz i M. Załuckiego, aby katalog praw własności intelektualnej uznać jako katalog otwarty, ponieważ wprowadzenie ściśle określonego katalogu praw definiowanych jako prawa własności intelektualnej nie podąża za rozwojem techniki. Jednocześnie warto podkreślić, iż w założeniu ustawodawcy tworzącego takie akty prawne, jak Porozumienie TRIPS, było stworzenie aktu prawnego, który swoim zasięgiem obejmowałby wszystkie dobra niematerialne szeroko rozumiane jako wytwory umysłu ludzkiego.

RELACJE MIĘDZY POJĘCIAMI

W literaturze przedmiotu pojęcia prawa własności przemysłowej i intelektualnej pojawiło się wskutek nawiązywania do koncepcji praw ukształtowanych w systemie prawa anglosaskiego i francuskiego. W państwach tych pojęcia te wykształciły się w sposób naturalny, z połączenia pojęcia własności i określenia czego ta własność ma dotyczyć. Wskutek tego powstały takie pojęcia, jak prawo własności przemysłowej, intelektualnej, literackiej czy artystycznej. Jednak w odróżnieniu od systemu prawa anglosaskiego

⁵⁰ Ibidem, s. 31,

i francuskiego, w systemie prawa polskiego pojęcie własności jest pojęciem wąskim, gdyż odnosi się jedynie do postaci materialnej przedmiotu. W związku z powyższym przed doktryną stanął problem, jak inkorporować nowe nazewnictwo do systemu prawa polskiego, gdy z teoretycznego względu pojęcia te nie mają racji bytu.

Pewnego rodzaju popularyzacja tych pojęć nastąpiła również w wyniku upowszechniania konwencji z zakresu ochrony własności intelektualnej. Wskutek czego pojęcia te zostały w pełni przyjęte do systemu prawa polskiego.

Literatura przedmiotu jest niejednoznaczna w zakresie definiowania tych pojęć. Definiowanie i wzajemne relacje między tymi pojęciami budzą wiele kontrowersji. W doktrynie prawa polskiego przyjęto traktować, iż własność przemysłowa stanowi integralną część własności intelektualnej⁵¹, jednak zakres pozostałych praw, definiowanych jako własność intelektualna, wzbudza wiele kontrowersji.

W literaturze można wyróżnić trzy podstawowe poglądy w odniesieniu do relacji pojęcia własności intelektualnej i przemysłowej. W pierwszej grupie znajdują się przedstawiciele, którzy uważają, iż między pojęciem prawa własności przemysłowej i intelektualnej nie można dokonać podziału, prawa te bowiem są szeroko definiowane jako prawa na dobrach niematerialnych, dokonywanie podziału jest zaś tylko próbą stworzenia sztucznego katalogu. Doktryna opowiada się również za stworzeniem spójnych i jednoznacznych katalogów dóbr chronionych przez własność przemysłową bądź intelektualną. W związku z powyższym wykształciły się dwa stanowiska. W myśl pierwszego, prawo własności przemysłowej rozszerzone jest o własność literacką, naukową i artystyczną stanowi prawo własności intelektualnej. Zgodnie z drugim poglądem, własność intelektualną stanowić będą prawa własności przemysłowej rozszerzona o prawa autorskie i pokrewne.

Przedstawicielem pierwszego stanowiska jest U. Romińska, która podczas definiowania pojęć własności przemysłowej i intelektualnej, swoją uwagę skupia na elementach podobnych. Zdaniem autorki cechą wspólną

⁵¹ W. Kotarba, *Zarządzanie wiedzą chronioną w przedsiębiorstwie*, Warszawa 2001, s. 11.

pojęcia prawa własności intelektualnej i przemysłowej jest przedmiot ochrony, a więc dobra o charakterze niematerialnym. Autorka przyjmując następujący podział dóbr niematerialnych:

- ☒ utwory,
- ☒ rozwiązania,
- ☒ oznaczenia.

Za utwory i rozwiązania U. Promińska uznaje dobra stanowiące rezultat pracy intelektualnej człowieka, takie jak wynalazki, wzory użytkowe i przemysłowe topografie układów scalonych. Oznaczeniami według autorki są pewne wartości polegające na wytworzeniu w świadomości uczestników obrotu określonych skojarzeń, może to być oznaczenie przedsiębiorstw, firma przedsiębiorców, znak towarowy czy oznaczenie geograficzne. Dobra te podlegają ochronie niezależnie od ich wartości i przeznaczenia (utwory), stanowiąc jednocześnie przedmiot ochrony, gdy wskazują zdolność do przemysłowego stosowania (wynalazki lub wzory przemysłowe) lub są eksploatowane w związku z działalnością gospodarczą (oznaczenia). Jednak podział ten nie wydaje się jednoznaczny, ze względu na to, iż dobra te mogą znajdować się jednocześnie w dwóch, a nawet trzech grupach zaproponowanego podziału. W związku z powyższym autorka proponuje zastosowanie ogólnej nazwy dotyczącej praw na dobrach niematerialnych, a więc nazwanie ich „własnością dóbr niematerialnych”, która zawierałaby w sobie podział zarówno dóbr definiowanych jako dobra własności przemysłowej, jak i dóbr własności intelektualnej.

Podobnie uważa P. Grzegorzczak, który stoi na stanowisku, iż pojęcia te zostały wyróżnione w literaturze ze względu na swój szczególny charakter. Ponadto autor podnosi, iż prawa te definiują cały zespół praw regulujących pewną dziedzinę prawa cywilnego⁵². Zgodnie z tym poglądem, prawami władności przemysłowej w znaczeniu przedmiotowym będą prawa podmiotowe zdefiniowane w ustawie – Prawo własności przemysłowej, zaś prawami własności intelektualnej będą prawa definiowane jako część systemu prawa cywilnego. Jest to sytuacja analogiczna w odniesieniu do praw rzeczowych, które definiują zarazem pewne prawa podmiotowe, jednocześnie stanowiąc dział prawa cywilnego⁵³.

⁵² P. Grzegorzczak, *Jurysdykcja krajowa...*, Warszawa 2008, s. 31.

⁵³ *Ibidem*, s. 32.

Przedstawicielem drugiego stanowiska jest J. Jezioro, który podobnie jak U. Promińska uważa, iż cechą wspólną tych praw są dobra niematerialne o szczególnym charakterze. Autor ten próbuje dokonać podziału między wyróżnionymi dobrami w celu stworzenia spójnego katalogu praw, definiowanych jako własność przemysłowa bądź intelektualna. Zdaniem autora dobrami tymi są zarówno dobra niematerialne, stanowiące wynik działalności artystycznej, naukowej lub literackiej oraz dobra określane mianem własności przemysłowej⁵⁴. Zgodnie z przyjętym stanowiskiem własność intelektualna miałaby obejmować własność przemysłową rozszerzoną o katalog twórczości artystycznej, naukowej i literackiej. Własnością intelektualną byłby więc każdy wytwór umysłu⁵⁵. Definicja zaproponowana przez J. Jezioro byłaby podobną do sformułowanej na forum WTO, która definiuje własność intelektualną jako własność przemysłowa rozszerzoną o pojęcie własności artystycznej, naukowej i literackiej.

Podobnie uważa A. Szewc twierdząc, iż własność intelektualna jest pojęciem szerszym i pod względem logicznym nadrzędnym w stosunku do własności przemysłowej⁵⁶. Uważa on, że pojęcie własności przemysłowej można rozpatrywać na dwóch płaszczyznach. W ujęciu semantycznym, własność intelektualna powinna oznaczać prawa podmiotowe skuteczne *erga omnes*, których treścią jest wyłączenie korzystania z dóbr niematerialnych, które powstały wskutek umysłowej twórczości człowieka. W takim znaczeniu własnością intelektualną byłaby własność przemysłowa w połączeniu z prawami autorskimi⁵⁷. Dobrami niematerialnymi byłyby przedmioty prawa własności przemysłowej, takie jak wynalazki, znaki towarowe, patenty oraz utwory w rozumieniu przepisów o prawie autorskim. W związku z takim podziałem, w definicji własności przemysłowej nie znalazłyby się przepisy regulujące dobra „inne” niż intelektualne, takie jak na przykład prawo do nieuczciwej konkurencji. Podział ten wykluczałby również wszystkie prawa względne, jak na przykład prawa użytkownika, czy licencjobiorcy. W związku z takim podziałem A. Szewc uważa za zasadne przyjęcie definiowania pojęcia własności intelektualnej zgodnie z definicją zawartą w Konwencji paryskiej.

⁵⁴ J. Jezioro, *op. cit.*, s. 539.

⁵⁵ *Ibidem*, s. 539.

⁵⁶ A. Szewc, G. Jyż, *Prawo własności*, s. 3.

⁵⁷ *Ibidem*, s. 3.

Autor podkreśla, że między pojęciami takimi, jak własność naukowa, literacka, artystyczna i przemysłowa nie ma wyraźnej granicy. Wiele dóbr znajduje się jednocześnie w kilku kategoriach praw własności. Wyodrębnienie jasnego podziału pomiędzy tymi pojęciami, spowodowałoby pewnego rodzaju zamknięcie pojęciowe w tak dynamicznej dziedzinie prawa.

Najwęższy katalog praw definiowanych jako prawa własności intelektualnej zaproponował R. Skubisz. Zdaniem autora prawami własności intelektualnej są prawa własności przemysłowej rozszerzone o katalog praw autorskich i praw pokrewnych⁵⁸. Autor podczas definiowania tego pojęcia sięga do systemu prawa anglosaskiego i romańskiego. W systemach tych pojęcie rzeczy jest bardzo szerokie, obejmuje ono grunty, nieruchomości, wynalazki, utwory literackie, kinematograficzne itp. Stąd też naturalnym było wykształcenie pojęcia praw własności przemysłowej odnoszącego się do wszelkich wytworów umysłu człowieka takich między innymi, jak wynalazki. Po rozszerzeniu tych praw o prawa do utworów literackich, prawa te uzyskały nazwę praw własności intelektualnej. W związku z powyższym autor podkreśla, iż oba pojęcia odnoszą się do pojęcia rzeczy w rozumieniu prawa anglosaskiego. Przez pojęcie własności intelektualnej należy rozumieć pojęcia definiowane jako utwory, zgodnie z ustawą – Prawo autorskie i prawa pokrewne.

Wydaje się, że doktryna przyjęła jednoznaczne stanowisko wobec definiowania praw własności intelektualnej i przemysłowej uznając, iż prawa własności przemysłowej zawarte/inkorporowane są w pojęciu własności intelektualnej. Jednak pomiędzy tymi pojęciami nie ukształtowała się wyraźna granica. Skutków tego należy doszukiwać się w braku jednolitości w aktach prawa międzynarodowego i wspólnotowego. Jedynym z elementów wspólnych jest przedmiot, jaki chronią przepisy prawa władności przemysłowej i intelektualnej. Przedmiotem tym są dobra o charakterze niematerialnym. Zgodnie z leksykonem prawniczym, dobrami niematerialnymi są wytwory umysłu ludzkiego niezwiązane z konkretnym przedmiotem o charakterze materialnym, substratem tego dobra jest określone przeżycie psychiczne, konstrukcja myślowa⁵⁹. Wyodrębnienie danego dobra

⁵⁸ R. Skubisz, *Wyczerpanie praw własności intelektualnej...*, s. 9.

⁵⁹ U. Kalina-Prasznic (red.), *Leksykon prawniczy*, Wrocław 1999, s. 212.

niematerialnego wydaje się w pewnych warunkach wręcz niemożliwe, na skutek braku „nośnika”, który gwarantowałby ochronę tego uprawnienia. Jak podkreśla E. Nowińska – utrwalenie utworu w sposób fizyczny nie jest konieczne dla jego ochrony⁶⁰. Z ochrony na przykład korzysta utwór muzyczny, który został odtworzony przy osobie trzeciej, która odtworzyła zapisany jedynie w jej świadomości, a nie na żadnym nośniku. Ponadto, jak podkreśla autorka, utwór ten nie musi posiadać wartości artystycznej czy naukowej.

W związku z powyższym należy zastanowić się, gdzie przebiega granica między wytworem własności intelektualnej a przemysłowej? Dokonanie podziału funkcjonalnego na przedmioty użytku przemysłowego i inne dobra nie jest zasadnym. W końcu dobra wykorzystywane w przemyśle są również dobrami powstałymi na skutek działania ich twórcy. W związku z powyższym doktryna proponuje ujęcie własności przemysłowej w wąskim i szerokim znaczeniu. Własność przemysłowa w znaczeniu wąskim obejmowałaby dobra niematerialne o charakterze intelektualnym. Pozostałe dobra, takie jak prawo licencjodawcy, użytkownika, nieuczciwej konkurencji znajdowałyby się w prawach własności przemysłowej o charakterze szerokim⁶¹.

A. Kopff uważaj, że pojęcie własności intelektualnej w ramach szerokiej działalności gospodarczej i przemysłowej może utracić na znaczeniu⁶². Powodów takich doszukuje się w tym, iż obecnie twórczość autorska dokonywana jest na potrzeby przemysłu, w związku z tym, nabiera ona „przemysłowego” charakteru. Podobny pogląd przedstawił już w roku 1931 F. Zoll, który stwierdził, iż pojęcie własności przemysłowej nie jest pojęciem jednolitym. Autor określił to pojęcie wręcz „bałamutnym” ze względu na to, iż swoim zakresem obejmuje różnorodną przedmioty, a ponadto przemysł nie jest dobrem niematerialnym i przedmiotem prawa, a tym samym nie może być określone jako przedmiot własności⁶³. Niezasadnym wydaje się więc stworzenie pewnej grupy praw, określanej mianem własności przemysłowej, które jednocześnie byłyby wytworem twórczości intelektualnej. Zgodnie z poglądem

⁶⁰ E. Nowińska, M. Tabor, M. du Vall, *Polskie prawo własności intelektualnej*, Warszawa 1998, s. 16.

⁶¹ A. Dereń, *Własność intelektualna...*, s. 11.

⁶² A. Kopff, *Wpływ postępu techniki na prawa autorskie*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”, 1988, z. 48, s. 61.

⁶³ W. Kotarba, *Ochrona własności przemysłowej w gospodarce polskiej w dostosowywaniu do wymogów Unii Europejskiej i Światowej Organizacji Handlu*, Warszawa 2002, s. 20.

M. Kotarby, wiedza stanowi niezbędny zasób łączący cykle organizacji inteligencji, takie jak tworzenie przez autora pomysłu, wynalazku i innej formy ekspresji⁶⁴. Takie uproszczenie, w myśl którego przez pojęcie własności intelektualnej rozumianoby wszystkie prawa takie, jak prawo do wynalazku, prawo ochronne do znaku towarowego, prawa autorskie i pokrewne, a nawet prawo do nieuczciwej konkurencji, powoduje znaczące uproszczenie. Dobra te bowiem nie są nawet dobrami, które można uznać za podobne.

Zasadnym wydaje się więc przyjęcie stanowiska U. Promińskiej, która grupę praw rozumianych jako prawa własności przemysłowej i własności intelektualnej określiła wspólnym mianem: własność dóbr niematerialnych. Przychyla się do tego poglądu również P. Grzegorzcyk, który uważa, iż pojęcia te należy traktować jak pojęcie prawa rzeczowego. W ujęciu przedmiotowym, prawami własności przemysłowej będą prawa wymienione w ustawie – Prawo własności przemysłowej, zaś pojęcie własności intelektualnej będzie pewnym pojęciem zbiorczym, określającym dziedzinę prawa, definiowanego jako prawa na dobrach niematerialnych. Zgodnie z tym stanowiskiem, prawem własności przemysłowej będzie zbiór praw regulujących dobra, których charakter, powstanie i zakres będzie regulowała poszczególna z ustaw. Wydaje się, iż pogląd ten jest najbardziej zbliżony z zamiarem ustawodawcy międzynarodowego, który wprowadzając to pojęcie do ustawodawstwa miał na celu stworzenie nazwy katalogu praw, odnoszących się, jak sama nazwa wskazuje, do intelektualnej działalności twórców. Zaś twórczość ta, będzie klasyfikowana zgodnie z poszczególnymi ustawami, określającymi czy wytwór ten nosi znamiona utworu, wynalazku, czy jest to rozwiązanie niewskazujące na nowatorskie rozwiązanie.

WNIOSKI KOŃCOWE

Wprowadzenie jednoznacznego podziału pomiędzy pojęciem własności przemysłowej i własności intelektualnej wydaje się „niemożliwe”. Spowodowane jest to przede wszystkim brakiem jednolitości ustawodawstwa w tej

⁶⁴ W. Kotarba, *Zarządzanie wiedzą chronioną w przedsiębiorstwie*, Warszawa 2001, s. 6.

dziejnie. Pojęcia te zarówno w ustawodawstwie międzynarodowym, wspólnotowym, jak i polskim definiowane są odmiennie. Również katalog praw wskazywanych przez poszczególne ustawy nie jest jednolity.

Rozbieżności te spowodowane są przede wszystkim odmiennym ustawodawstwem poszczególnych państw. Inaczej kształtuje się definiowanie na przykład pojęcia rzeczy. W niektórych ustawodawstwach pojęcie obejmuje również dobra o charakterze niematerialnym. W ustawodawstwie polskim kodeks cywilny wskazuje ściśle określone przedmioty definiowane jako rzeczy, z tego powodu doktryna polska spotyka się z trudnościami w implementacji pojęcia własności, w odniesieniu do dóbr o charakterze niematerialnym.

Ponadto, katalogi przedmiotów wskazywanych przez poszczególne ustawy w zakresie definiowania pojęcia własności przemysłowej i własności intelektualnej nie są jednoznaczne. Początkowo pojęcie prawa własności przemysłowej miało zostać zawarte w pojęciu prawa własności intelektualnej. Jednak zabieg ten nie został zaakceptowany przez doktrynę, głównie z powodu braku wyznaczenia jednoznacznych granic między tymi pojęciami. Brak wyznaczenia granicy między pojęciami spowodował, iż wiele dóbr nie zostało przyporządkowanych jednoznacznie do żadnego z tych pojęć. Konsekwencją tego jest używanie zamiennie pojęć, jako synonimów definiujących ogół praw na dobrach niematerialnych, będących jednocześnie wytworem przemysłu i twórczości ich twórców.

W związku z powyższym, zasadnym wydaje się przyjęcie stanowiska U. Promińskiej, która grupę praw wchodzących w zakres prawa własności przemysłowej i własności intelektualnej, określiła wspólnym mianem: własność dóbr niematerialnych. Pojęcie to miałyby zastąpić pojęcie prawa własności intelektualnej, które w założeniu ustawodawcy miało być pojęciem zbiorczym, obejmującym wszystkie dobra szeroko rozumianego przemysłu oraz twórczości intelektualnej. Pytaniem otwartym pozostaje jednak, czy tworzenie kolejnych pojęć, oprócz wzbogacania języka prawniczego doprowadzi do zdefiniowania w sposób jednoznaczny granic między tymi pojęciami. Kolejna próba może bowiem okazać się niewystarczająca w obliczu zmieniającej się gospodarki, a co za tym idzie, powiększania katalogu dóbr definiowanych jako dobra własności intelektualnej, przemysłowej czy za U. Promińską własności dóbr niematerialnych.

